

OKUL ÖRGÜT ŞEMASININ SİSTEM KURAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Erdal TOPRAKÇI

Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı,
erdaltoprakci@gmail.com - ORCID ID: 0000-0001-9552-9094

Yusuf Oğuz KARABULUT

Doktora Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı,
yokbulut@gmail.com - ORCID ID: 0000-0001-7531-1936

Öz

Eğitimin temelini oluşturan okulların etkili ve verimli olmalarında önemli unsurlardan biri de örgütsel yapılanmalarıdır. Bir örgütün nasıl yapılandığı teşkilat/örgüt şeması ve yapılanmayı düzenleyen yasal belgeler üzerinden anlaşılabilir. Okulların örgüt şemaları incelendiğinde çoğunlukla sistemsellik ve işlevsellikten uzak olduğu görülmektedir. Oysa okulların örgüt şemalarının sistemsel bir özellik göstermeleri üzerinden birimlerin görev ve sorumluluklarının açık ve net ifade ediliyor olması, hizmet alan ve hizmet verenler açısından kolaylıklar sunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulları, sistem kuramı gözlüğünden örgüt şemaları ve onu düzenleyen yasal belgeleri bağlamında incelemek, eksiklik ve fazlalıklarını tespit etmek ve yeniden bir örgüt şeması tasarımına ulaşmaktır. Çalışma nitel bir araştırma olup durum deseninde doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu noktada çalışmanın veri kaynağının temel olarak “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği” olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada kullanılan yasal belgelere “mevzuat.gov.tr” adresinden ve örgüt şemasına çeşitli okulların internet sayfalarından ulaşılmıştır. Toplanan veriler betimsel analize tabi tutulmuş, yasal belgeler ve örgüt şemasındaki eksiklik ve fazlalıklar yeniden oluşturulan okul örgüt şeması ve yasal belgelerde ekleme ve çıkarmalar şeklinde somutlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarından biri, okulların, özellikleri bağlamli farklı örgütsel yapılanmalar içinde olmaları gerekirken Türkiye’deki hemen hemen her okulun örgüt şemasının neredeyse aynı biçimde ve sistemsel özellikten uzak olduğudur. Diğer yandan sistem kuramı temelinde tüm birimleri içeren, pansiyonlu ve döner sermayeli bir meslek lisesi baz alınarak oluşturulan yeni örgüt şemasında; girdi birimleri, süreç (işlem) birimleri, çıktı birimleri, dönüt birimleri ve çevre birimleri şeklinde ekleme ve çıkarmalar gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sistem kuramı, Okul, Örgüt şeması, Millî Eğitim Bakanlığı

ANALYZING THE SCHOOL ORGANIZATIONAL CHART IN THE CONTEXT OF SYSTEM THEORY

Abstract

One of the important factors in the effectiveness and efficiency of schools, which constitute the basis of education, is their organizational structure. How an organization is structured can be understood through the organizational chart and the legal documents regulating the structure. When the organizational charts of schools are examined, it is seen that they are mostly far from systematicity and functionality. However, the fact that the duties and responsibilities of the units are clearly and clearly expressed through the organizational charts of the schools, which have a systematic feature, offers convenience for both service providers and service receivers. The aim of this study is to analyze the schools affiliated to the Ministry of National Education from the perspective of system theory in the context of organizational charts and the legal documents regulating them, to identify their deficiencies and excesses, and to reach a new organizational chart design. The study is qualitative research and was carried out with document analysis

Atıf

Toprakçı, E. & Karabulut, Y. O. (2024).Okul örgüt şemasının sistem kuramı bağlamında incelenmesi / Analyzing the school organizational chart in the context of system theory [Bildiri] ESSA IV. International Eurasian Symposium, on Social Sciences and Arts- 12-13 July 2024, İstanbul, ISBN: ISBN: 978-605-73444-8-9. Bildiri Kitabı, ss. 74-90.

Erişim1: <https://essasymposium.org/tr/wp-content/uploads/sites/2/2024/09/ESSA-IV.-Tam-Metin-Kitap-Proceeding-Book.pdf>

Erişim2: <https://www.erdaltoprakci.com.tr/wp-content/uploads/2024/09/toprakci-karabulut2024.pdf>

method in case design. At this point, it was determined that the data source of the study was basically the "Ministry of National Education Regulation on Secondary Education Institutions". The legal documents used in the research were accessed from "mevzuat.gov.tr" and the organizational chart was accessed from the web pages of various schools. The collected data were subjected to descriptive analysis and the deficiencies and redundancies in the legal documents and organizational chart were concretized in the form of additions and deletions in the reconstructed school organizational chart and legal documents. One of the results of the research is that although schools should be in different organizational structures depending on their characteristics, the organizational chart of almost every school in Turkey is almost in the same form and far from systemic characteristics. On the other hand, in the new organizational chart, which was created on the basis of a vocational high school with boarding and revolving fund, based on the system theory and including all the units that can be created, additions and subtractions were made in the form of input units, process (operation) units, output units, feedback units and environmental units.

Keywords: System theory, School, Organization chart, Ministry of National Education

1.GİRİŞ

Toplumların kalkınmasında rol oynayan en önemli kavramlardan birisi eğitimidir. Eğitim, kişi davranışlarında yaşantısı yoluyla istendik değişim meydana getirme sürecidir (Ertürk, 2013). Bir diğer tanımla eğitim, en geniş manada kişilerin topluma ait standartları, inançları ve yaşam becerilerini kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçleri de içerisine alan; bireyin, içerisinde yer aldığı toplumda tutum, yetenek ve diğer davranışlarını geliştirdiği süreçlerin bütünüdür (Sabancı, 2016). Eğitim, örgün ve yaygın eğitim gibi farklı yöntemlerle gerçekleştirilebilir. Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki bireylerin, okul çatısı altında planlı ve programlı olarak gerçekleştirdiği faaliyetleri kapsamaktadır (Fidan ve Erten, 1998). Okullar, eğitim örgütlerinin varlığını sürdürebilmesinde; örgün eğitimin gerçekleştirildiği en temel yapılardır. Eğitim sistemi amaçlarını, okul örgütleri aracılığıyla gerçekleştirebilir (Toprakçı, 2017). Eğitimin etkili ve verimli olarak gerçekleştirilmesinde okulların örgütsel yapıları son derece önemli rol oynamaktadır. Toplumun ve kişilerin sosyal, ekonomik, psikolojik ve politik beklentilerine cevap bulmak amacıyla kurulan eğitim örgütlerinin (Toprakçı, 2017) merkezi, yerel veya karma olarak örgütlendiği görülmektedir. Türkiye’de eğitimin örgütsel yapısı merkezden yerele doğru Millî Eğitim Bakanlığı, il ilçe milli eğitim müdürlükleri ve eğitim faaliyetlerinin somutlaştırıldığı okul örgütleri şeklinde inşa edilmiştir. Okul örgütü, toplumsal ihtiyaçları da dikkate alarak, eğitim hedeflerine ulaşmak amacıyla öğrenci, öğretmen, personel ve araç gereçlerden oluşan bir yapı şeklinde tanımlanabilir (Toprakçı, 2017). Okullarda eğitim ve öğretimin etkili ve verimli olabilmesinin okulların sistemli olması ile yakından ilgili olduğu söylenebilir.

Sistem; bir anlama dönük bileşenli yapı olarak tarif edilebilir (Toprakçı, 2017). Sönmez (1987)’e göre sistem, en az bir amacı gerçekleştirmek üzere birbirlerinden farklı ancak birbirleriyle uyumlu öğelerin oluşturduğu canlı örüntüdür. Sistem sadece parçaların bir araya gelmesiyle oluşan bir yapı olmayıp, parçaların toplamından daha fazla etkiye sahip bir bütündür (Mele, Pels, and Polese, 2010). ‘Sistem’ kavramı ilk olarak biyoloji alanında yaptığı çalışmalar ile Bertalanffy tarafından ele alınmıştır (Bertalanffy, 1969). Bertalanffy’nin öne sürdüğü genel sistem yaklaşımı 1920’lerde başlayan süreçte tüm disiplinleri etkileyen bir kuram haline gelmiştir. 1965 yılında Daniel Katz ve Robert Kahn tarafından örgütlerin anlaşılması amacıyla örgütbilim/ yönetimbilim’e de

uyarlanmıştır. Kurama dayalı olarak Katz ve Kahn ilk defa örgüt çevresinin, örgüt normlarını ve örgütün içyapısını etkilediğini ileri sürmüşlerdir (Bursalıoğlu, 2002).

Sistemleri çevresiyle etkileşimde bulunan açık sistemler ve çevre ile etkileşmeyen kapalı sistemler olarak ikiye ayırmak mümkündür. Kapalı sistemler durağan, kendileriyle yetinen ve içten beslenen sistemler olduğu için çevresel faktörlere duyarlılığı oldukça azdır (Owens, 1981). Açık sistemler; çevreleri ile karşılıklı olarak bilgi ve materyal alışverişi içerisinde bulunan sistemlerdir. Açık sistemler ise sürekli olarak çevreden girdiler almakta ve bunları değişime uğratarak çıktı olarak sunmaktadırlar (Hodgetts, 1975). Biyolojik ve sosyal sistemler (örgütler) büyüklük ve veya karmaşıklıklarına bağlı olarak alt sistemleri de olan (Göksoy, 2018; Yoldaş, 2019), birer açık sistemdir; mekanik sistemler ise açık ve kapalı sistemler olabilirler (Eroğlu ve Alga, 2017). Açık sistemler durağan sistemler olmayıp, değişim, dönüşüm ve gelişmeye açık yapılardır (Cole, 1993). Scott (1977) 'e, göre birer açık sistem olarak görülen örgütlerin, sadece üretimin ve temel amaçlarının gerçekleştirildiği yapılar olmadığı, aynı zamanda sistemin varlığını sürdürebilmesi için gereken tüm faaliyetlere odaklanılması gerekmektedir. Açık sistem, gösterdiği özelliklere bağlı olarak iç ve dış çevreden farklı talep, şikayetler, eleştiriler, bilgi ve geri bildirim alır. Buna bağlı olarak bilgi, hizmet, ürün şeklinde çıktılar sunarlar (Eroğlu ve Alga, 2017). Genel olarak sistem kuramı 5 temel öğeden oluşmaktadır. Bunlar; girdiler, işlem (süreç), çıktılar, geribildirim/dönüt ve çevredir (Aydın, 2014; Bursalıoğlu, 2002; Hoy ve Miskel, 2018) olarak tanımlanabilir.

1. *Girdi*: Bir sistemin hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla dışarıdan aldığı her tür madde ve insan kaynağı ile bilgi olarak tanımlanır (Sönmez, 1987:18).
2. *İşlem (Süreç)*: Sistemin girdilerinin, amaçlar doğrultusunda işlendiği, biçimlendirildiği, yani ürün durumuna getirildiği bölüm işlem süreç olarak tanımlanmaktadır (Toprakçı, 2002).
3. *Çıktı*: İşlemler sonucu meydana gelen ürünler sistemin çıktılarını ifade eder. Eğer sistemin girdileri ile çıktıları arasında bir farklılık meydana gelmemiş ise bir sistemden söz etmek mümkün değildir (Sönmez, 1987).
4. *Dönüt-Düzeltilme (Yönetim-Denetim)*: Sistem hedeflerinin gerçekleştirilmesi durumuna bakılarak, sistemin genel durumu aksayan yönleri neler olduğu ve bu aksaklıkların ne şekilde giderileceği konusunda yapılan etkinlikler bütünü dönüt olarak adlandırılır (Sönmez, 1987). Dönüt, bir sistemin verimli ve etkili çalışmasında oldukça önemlidir. Bu birim olumsuz entropi faaliyetleri yaparak sistemin dengeyi yakalamasını sağlar. Dengeyi yakalama görevi aslında örgütün yönetiminin işidir ve küçük ve basit örgütlerde/sistemlerde yöneticiler denetim/değerlendirmeyi de yapar (Yanar ve Toprakçı, 2022) ancak örgütler büyüyüp karmaşılaştıkça sistemin çıktılarını denetleyen birimler kurarlar. Bu temelde söylenebilir ki sistemin dönüt düzeltme mekanizması örgütün yönetim ve denetimini ifade eder. Okullar küçük ve basit sistemler olarak görülebildiğinden denetim birimi, yönetim biriminin alt parçası (değerlendirme) olarak yönetim birimince gerçekleştirilebilir.

5. *Çevre*: Sistemin dışarısında olan sistemin tamamını ya da alt sistemlerden bazılarını etkileyebilen öğelerin tümünü kapsayan sistem öğesi 'çevre' olarak adlandırılır. Bir toplumsal açık sistem olarak okul örgütü ilgili olduğu çevre ile sürekli olarak etkileşim halindedir (Yalçinkaya, 2022; Güneş, 2022).

Eğitim işinin birden fazla kişiyle yapılma zorunluluğu eğitim/okul örgütlerini meydana getirmekte ve bu örgütleri anlayabilmek ve etkili çalışmalarını sağlamak için de sistem kuramını okula uygulamayı zorunluluk haline getirmektedir (Bursalıoğlu, 2002). Okul, amaçları (Toprakçı, 1995) ve yapısı (Bozkuş, 2016) itibarıyla sisteme dönüştürülebilecek bir niteliğe sahip bir örgüttür. Okulların, girdi olarak insan kaynağından yararlanıyor olması ve bu girdiyi işleyerek tekrar topluma insan çıktısı sunmaları, özel bir çevreye sahip olmaları, sistemin öğeleri arası karşılıklı etkileşim ve bağlılık olması gibi nedenlerle, açık sistemler olduğu söylenebilir (Aydın, 2014; Başaran, 2008). Okullar çevreleri ile etkileşim kapsamında çevreden girdiler almakta ve o girdileri işleyerek çıktılar üretme yoluyla çevrelerini etkilemektedirler. Okullar da bütünü oluşturan unsurların uyumlu şekilde faaliyette bulunmasını sağlayan alt sistemlerden oluşmaktadır. Sistem yaklaşımında alt sistemler arası uyum son derece önemlidir. Bu şekilde alt sistemlerin bir araya gelmesiyle parçaların toplamından fazla ve farklı bir etki ortaya çıkmaktadır (Bakan, 2013; Senge, 1998). Toplum ve birey açısından son derece önemli kurumlar olan okulların öncelikle sistemli olmaları gerekmektedir. Bu noktada okulların örgüt yapılarını sistem kuramı çerçevesinde oluşturmaları gerekmektedir.

Luhmann (1995), sistem kuramının eğitim için evrensel bir rehber olduğu öne sürerken; Barnard (1976) örgütlerin büyük bir sistemin alt sistemlerinden meydana geldiğini; Homans (1951) bir örgütün birbirinden bağımsız bir iç sistem ve dış çevre sisteminden oluştuğunu, Kaufman (1968) ve Mullins (2010) örgüt yönetiminin sistem yaklaşımına göre bütün olarak değerlendirilmesi gerekliliğini ve örgütün herhangi bir biriminde oluşabilecek sorunun diğer birimleri de etkileyebileceği ifadelerinde bulunmuşlardır. Hoy ve Miskel (2018) ve Göksoy (2018) kaliteli ve etkili eğitim kurumlarının oluşabilmesinin tüm alt birimlerde sistem yaklaşımının etkin kılınmasıyla mümkün olabileceğini dile getirmektedir. Eroğlu ve Alga (2017) açık sistem kuramının örgütlerin analizinde kullanılabilir bir araç olduğunu, Akkuş ve Alevok İzci (2018) ise alt sistemler arasındaki etkileşimlerin yöneticiler tarafından görülebilir olmasının sorun tespitinde kolaylığa neden olduğunu belirtmişlerdir. Yalçınkaya (2022) ise sistem yaklaşımının eğitim yönetimine farklı bir anlayış getirdiği için son derece önemli olduğu ifade etmiştir.

Sistem kuramının genel olarak örgütler ve özel olarak eğitim örgütleri için önemi ortadayken bu konuda yapılmış araştırma Türkçe ve İngilizce olarak "sistem kuramı/system theory" kelime gruplarının Google ve Akademik Google'da 20.07.2024 tarihli "başlıklarda" yapılan aramasında genel olarak örgüt alanyazınında sistem kuramını örgütler ve yönetimlerini anlamada işe koşulması ile ilgili birkaç derleme türünde çalışmaya (Andrew, 2017; Chaiklin, 1966; Kaban, 1994; Kast & Rosenzweig, 1972; Mansour, 2015; Norman, 2015; Ronaghi, Feizi & Asadpoor, 2017; Yuan, 2017) rastlanmıştır. Öte yandan okul örgütleri özelinde yapılan çalışma (Bakhtiar, 2013; Donghong, 2009; Yalçınkaya, 2002) sayısı daha da sınırlı gözükmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde özellikle örgütlerin örgütsel yapılarını simgeleyip sembolleştiren "örgüt şemalarını" inceleyen bir içeriğe sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Bu noktada mevcut araştırmanın gerek alanyazına gerek politika yapıcılara ve gerekse uygulayıcılara katkı sunacak özgünlükte bir çalışma olduğu düşünülmektedir.

2. AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okulların örgüt şemalarını, onu düzenleyen yasal belgeler bağlamında sistem kuramı gözlüğünden incelemek; eksiklik ve

fazlalıklarını tespit etmek ve yeniden bir örgüt şeması tasarımına ulaşmaktır. Bu durumun genel olarak sistem kuramının örgütle ilişkisini ortaya koymasıyla alanyazına katkı sağlayacağı öte yandan çalışanların ve hizmet alanların örgüt şeması üzerinden oluşturulmuş yeni örgüt şemasını ya da örgütlerini daha iyi anlayıp yorumlayabilecekleri düşünülmüştür. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır.

1. Örgüt şeması ve yasal belgeler ilişkisi temelinde okul örgüt semasının eksiklikleri nelerdir?
2. Sistem kuramı öğelerinin birer birim ya da görev olarak yasal belge ve okul örgüt şeması kapsamında mevcutluluğu nasıldır?
3. Yasal belgeler, önceki okul örgüt şemaları ve sistem kuramı ilişkisi doğrultusunda yeni örgüt şeması nasıl olmalıdır?

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi okulların örgüt şemalarını sistem kuramı bağlamında incelemeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamlarında bütüncül ve gerçekçi biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Durum deseninde olay ve olgular olduğu gibi ortaya konulmaktadır (Maxwell, 2008). Bu çalışmanın durumunu, yapısında tüm birimleri bulunduran, pansiyonlu ve döner sermayeli bir meslek lisesinin okul örgüt şeması oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı göz önünde bulundurulduğunda, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan (Creswell, 2013) doküman incelemesi yönteminin kullanılması uygun görülmüştür.

3.2. Çalışma Dokümanı

Araştırmada kullanılan dokümanlara “mevzuat.gov.tr” sitesinden ve ilgili resmi internet sitelerinden ulaşılmıştır. Araştırmanın verilerine kaynaklık eden temel dokümanlar “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği”, “Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı pansiyonlu ve döner sermayeli resmi internet sitelerinde bulunan okul şemalarıdır.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada kullanılan belgelere ‘mevzuat.gov.tr’ ve ilgili bakanlığın ve okul müdürlüklerinin resmi internet sitelerinden ulaşılmıştır. Bir kurum çalışılacak olursa doküman kaynağı olarak resmî belge, kurum içi yönergeler ve yazışmalar, kurum dışı yazışmalar vb. birer belge niteliği taşır (Bailey, 1982). Dolayısıyla bu çalışmada okul örgüt şeması incelendiği için doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir. Bu amaçla ülke genelinde farklı türde okulların (İlkokul, Bağımsız anaokulu ortaokul, lise, meslek lisesi, Anadolu lisesi, fen lisesi, sosyal bilimler lisesi, Anadolu imam hatip lisesi) resmi internet sitelerinde yer alan okul şemaları incelenmiştir. Şemalarını hazırlayan okulların

çoğunlukla aynı şablonu kullandıkları görülmüş sadece bazı ilkökul ve okul öncesi kurumların şablonlarının küçük farklılıklar barındırdığı tespit edilmiştir. Araştırmada tüm birimleri içerdiği düşünülen en yüksek sayıda yönetici grubuna sahip pansiyonlu ve döner sermayeli bir meslek lisesinin örgüt şeması üzerinden çalışmanın yerinde olacağı düşünülmüştür. Buradaki temel sayıltı en büyük okulun şemasının diğer okulların şemalarını da kapsadığıdır. Bu amaçla bu okullardan birisi olan İzmir Çeşme Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin okul şeması temel alınmıştır. Okul şemasına okulun resmi internet sitesi üzerinden ulaşılmıştır. Yasal belgeler ise ilgili oldukları internet sayfasından bilgisayara indirilmiş ve araştırma problemleri ile ilgili özellikleri temelinde sınıflanmış, okulun örgüt şeması üzerinden değerlendirilerek yasal belge ve var olan şemadaki eksiklikler tespit edilmiştir. Daha sonra var olan şemada birimler yasal belgelerdeki tamamlayıcı kapsam da katılarak (Örneğin yasal belgede olan ama var olan şemada olmayan Öğretmenler Kurulu), sistem kuramının girdi, süreç, çıktı, dönüt ve çevre öğeleri açısından analiz edilmiştir. Son olarak sistem kuramına uygun örgüt şeması oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışmada veriler toplanırken yasal belgeler ile var olan örgüt şeması sistem kuramı temelinde incelenmiş ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Betimsel analiz araştırmanın kavramsal yapısının önceden belirlendiği araştırmalarda kullanıldığı (Yıldırım ve Şimşek, 2021) için bu yöntem tercih edilmiştir. Araştırmada sistem kuramı temelinde ve yapısında tüm birimleri bulunduran, pansiyonlu ve döner sermayeli bir meslek lisesi baz alınarak oluşturulan yeni örgüt şemasında; öncelikle yasal belgeler bağlı olarak okul örgüt şemasındaki eksiklikler tespit edilmiştir. Bu noktada yasal belgelerde yer aldığı halde okul şemasında belirtilmeyen birimler şemada gösterilmiştir. Daha sonra şemada birimler, sistem kuramının girdi birimleri, süreç (işlem) birimleri, çıktı birimleri, dönüt birimleri ve çevre birimleri şeklinde ekleme ve çıkarmalar gerçekleştirilmiştir. Ardından yasal belgelerde yer alan tüm birimlere sistem kuramı bileşenleri üzerinden yorumlar getirilmiştir. Bu işleme, okula ilçe milli eğitim müdürlüğünden ya da diğer kurumlar üzerinden gelen evrakın kayıt ve yönlendirmesini yaptığı evrak işleri bölümünün yazı işleri şeklinde 'girdi birimlerine' eklenmesi bir örnek olarak gösterilebilir.

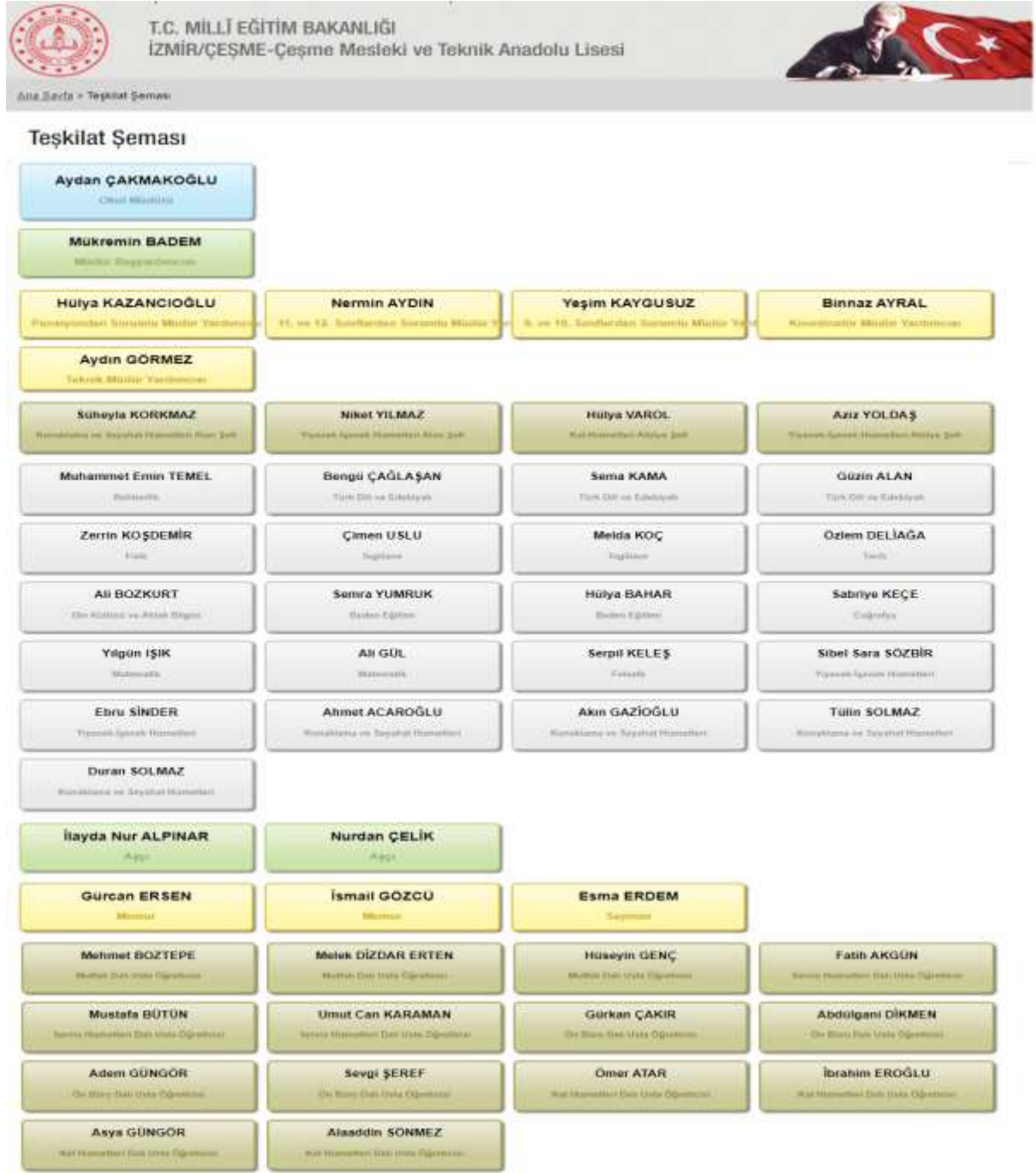
3.5. Geçerlik Ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda geçerlik, belirlenen süreçler yardımıyla bulguların doğruluğunun araştırmacılarca kontrolünü ifade eder. Güvenirlik ise farklı araştırmacı ve çalışmalar üzerinden araştırmacı yaklaşımının tutarlılığını ifade eder (Gibbs, 2007). Bu araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla öncelikli olarak çalışmada incelenen dokümanlara resmi internet siteleri ('gov.tr' uzantılı) üzerinden ulaşılmasına özen gösterilmiştir. Ulaşılan verilerin niteliğinin artırılması amacıyla veriler farklı kaynaklardan (Farklı okul internet sayfaları, mevzuatı barındıran resmi internet sayfaları, Resmî Gazete vb.) toplanarak karşılaştırmalar, kodlamalar ve şemaya birim yerleştirmeleri yapılmıştır Bunlar yapılırken üç uzmanın onayı sağlanmıştır. Tereddütte düşülen durumlarda da üç uzmanın üçte iki çoğunluk onayı ile işlem yapılmıştır. Buna göre, Miles ve Huberman'ın (1994) güvenirlilik analizi formülüyle yapılan işlemlerin güvenirliliği $[Güvenirlilik = 55 (Görüş Birliği) / 55 (Görüş Birliği) + 4 (Görüş Ayrılığı)]$ yaklaşık % 93 olarak hesaplanmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Okul Örgüt Şeması Ve Yasal Belgeler İlişkisi Temelinde Okul Örgüt Şemasının Eksikliklerine İlişkin Bulgular

Görsel 1 incelendiğinde okul örgüt şemasında tanımlamaların görevler üzerinden olmayıp kişiler üzerinden belirtildiği ve kişilerin görev tanımlarını tam olarak ifade edilmediği görülmektedir. Şemada sadece okul müdür yardımcılarının ana görev tanımlarının verildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra Tablo 1’de belirtilen var olan şemanın yasal belgelerle ilişkisi kapsamında incelenmesi sonucunda mevzuatta yer alan kurul, komisyon ve birimlerin okul şemasında yer almadığı görülmektedir. Bu durumu örneklerle açıklamak mümkündür. Örneğin, “Okul İş Sağlığı ve Güvenliği Ekiplerinin (İSG Ekibi)” 28532 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik, Madde 4 – (1) uyarınca zorunlu olarak kurulması gerektirmektedir (Resmî Gazete, 2013a). Ancak mevcut okul şemasında İSG Ekibi yer almamaktadır. Bunun dışında “BEP Geliştirme Komisyonu”, “3471 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği” Madde 17- (A) kapsamında okullarda oluşturulması gereken komisyonlar arasında yer almasına rağmen okul örgüt şemasında bulunmamaktadır (Resmî Gazete, 2013b). Bir diğer örnekle “Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu”, “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği” Madde- 185’ e göre tüm orta öğretim kurumlarında oluşturulması gereken birimlerden olduğu halde okul örgüt şemasında bulunmamaktadır (MEB, 2013).

Görsel 1: Çeşme Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Okul Şeması (büyütürerek incelemeye uygundur)

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik (MEB, 2014) doğrultusunda bu araştırmaya kaynaklık eden Çeşme Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nin yönetici sayısı göz önüne alındığında öğrenci sayısının "235" olması nedeniyle 1 müdür yardımcısı, pansiyon kapsamında 1 müdür yardımcısı, döner sermaye nedeniyle 1 teknik müdür yardımcısı, öğrenci staj çalışmaları için 1 müdür yardımcısı, tam gün tam yıl eğitim nedeniyle 1 müdür yardımcısı, pansiyon ya da döner sermaye kaynaklı 1 müdür başyardımcısı görevlendirildiği görülmüştür (Çeşme MTAL, 2024). Okullarda oluşturulması gereken kurul, komisyon ve

birimler Tablo 1’ de gösterilmiştir. Tablo 1. incelendiğinde yer alan kurul, komisyon ve birimlerin okul örgüt şemasında yer almadığı görülmektedir.

Tablo 1: Kurul, komisyon ve birimler

KURUL, KOMİSYON VE BİRİMLER	YASAL DAYANAK
Tören Hazırlama ve Uygulama Komisyonu	Ulusal ve Resmi Bayramlar ile Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri, Tarihi Günlerde Yapılacak Tören ve Kutlamalar Yönetmeliği
Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu Komisyonu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 185)
Onur Kurulu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 180)
Sosyal Etkinlikler Kurulu	Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği
Sayım Kurulu Komisyonu	Taşınır Mal Yönetmeliği
Taşınır Değer Tespit Komisyonu	Taşınır Mal Yönetmeliği
Muayene ve Kabul Komisyonu	Yapım İşleri Muayene ve Kabul Yönetmeliği
İhale Komisyonu	4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu
Okul Kantini, Yemekhane ve "Eğitim Kurumlarında Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol" Denetim Komisyonu	Okul Kantinlerinde Satılacak Gıdalar ve Eğitim Kurumlarındaki Gıda İşletmelerinin Hijyen Yönünden Denetlenmesi 2020/8 Genelge
Kontenjan Belirleme ve Kayıt Kabul Komisyonu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 25)
Koordinatör Öğretmen Görevlendirilmesi Belirleme Komisyonu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 88)
İşletmelerde Mesleki. Eğit. Görececek Öğren. Belirlenmesi Komisyonu:	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 142)
Psikososyal Koruma, Önleme ve Krize Müdahale Ekipleri	Afet ve Acil Durum Yönetimi 19.03.2021 Tarih ve 2021/13 Sayılı Genelge
Rehberlik Hizmetleri Yürütme Komisyonu	Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği
BEP Geliştirme Komisyonu	Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
Kütüphane Kaynaklarının Tespiti ve Seçimi Komisyonu	Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği
Kütüphane Kaynak. Bakım, Onarım, Ayıklama Komisyonu	Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği;
Okul Yazı, Eser İnceleme ve Seçme Kurulu	Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği
Tören Hazırlama ve Uygulama Komisyonu	Ulusal ve Resmi Bayramlar ile Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri ve Tarihi Günlerde Yapılacak Tören ve Kutlamalar Yönetmeliği

Stratejik Plan Geliştirme Kurulu Ekibi	(Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Madde 4-8-11), (Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. Madde 78, MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2018/16 Sayılı Genelgesi)
Okul Web Sitesi Yayın Kurulu	Okul İnternet Siteleri Yönergesi
Sivil Savunma Komisyonu	7126 Sayılı Sivil Savunma Kanunu
Okul İş Sağlığı ve Güv. Ekibi (İSG Ekibi) (2014/16 Genelge Md. 3-4)	İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
İSG Risk Değerlendirme Ekibi (2014/16 Genelge Md. 3-4)	İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik
Okul Sağlığı ve Pandemi (Eğitim Kurumlarında Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol Kurulu) Yönetim Ekibi	(Beyaz Bayrak ve Beslenme Dostu Okul Çalışmaları/MEB 2017 Sağlık Bakanlığı ile Yaptığı Protokol Gereğince) 10.03.2016 Tarihli Okul Sağlığı Genelgesi, MEB:2017/19 Sayılı Genelge-17.05.2016 İş Birliği Protokolü- Okul Sağlığının Korunması Kılavuzu -2017)
Etik Komisyonu	Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yön.
Mes. ve Tek. Eğitim Tanıtım ve Yönel. Çalışma Ekibi	MEB Müsteşarlık (2007/30 Sayılı Genelge)
Okul Tanıtımı ve Mezunları İzleme Değerlendirme Komisyonu	Mezunların İzlenmesi (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Md.80/2/E; 86/5/Ğ; 109/6/L) (MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği Md. 86/5/Ğ; 89/1/Ğ). Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarında Tanıtım, Mezunları İzle Me, İstihdam, Mesleki Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Yönergesi
Açık Lise Öğrencileri İçin Denklik Komisyonu	Mesleki Açık Öğretim Lisesi Yönetmeliği Madde 4
Eğitim Ortamlarında Uyuşturucu Kullanımı ve Bağımlılık ile Mücadele Okul Eylem Planı Hazırlama Ekibi	1. 'Uyuşturucu Kullanımı ve Bağımlılıkla Mücadele İl Eylem Planı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tarafından Yayınlanan 2014/20 Sayılı ve 2019/2 Sayılı Genelge
Sendikalar	6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu
Belediyeler	5393 Sayılı Belediye Kanunu
Yazı işleri	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 220
Pansiyon denetleme birimleri	Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar ve Okul Pansiyonları Yönetmeliği
Eğitim müfettişleri	MEB Eğitim Müfettişleri Yönetmeliği
Öğretmenler kurulu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 109)

Şube Öğretmenler Kurulu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 110)
Zümre Öğretmenler Kurulu	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 111)
Temizlik İşleri	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 94)
Ulaştırma İşleri	237 Sayılı Taşıt Kanunu, Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği (madde 94)
Güvenlik İşleri	Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 94

4.2. Sistem Kurami Öğelerinin Birer Birim ya da Görev Olarak Yasal Belge ve Okul Örgüt Şeması Kapsamında Mevcutluluğuna İlişkin Bulgular

Okul örgüt şemalarında her ne kadar sistem kuramının öğelerine yer veriliyor olmasa da yasal belgeler incelendiğinde burada var olan içeriğini sistem kuramı ile ilişkilendirmek mümkündür. Okulun girdileri, insan girdileri, maddi girdiler (bina, sıra, kitap vb.) ve düzenleyici girdiler (yasal ve politik düzenlemeler, değerler, normlar) olmak üzere üç grupta ele alınabilir (Hanson, 1996). Bu noktada örnek olarak yasal belgede var olan okul misyon ve vizyonu okul sisteminin *girdi birimleri* arasında gösterilebilir. Bunun yanı sıra okul şemasında belirtiliyor olmasa da yasal belgelerde okul-çevre ilişkisine yer verilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Orta öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 19. maddesinde okul çevre ilişkileri ile ilgili olarak; "(1) Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde okul, aile, çevre ile ilişkilere ve iş birliğine önem verilir. (2) Okul yöneticileri tarafından okul faaliyetleri tanıtılır, yapılan çalışmalar hakkında öğretmen, öğrenci, veli ve çevre bilgilendirilir." ifadeleri yer almaktadır (Resmi Gazete, 2023). Bu durum çevre birimleriyle ilişkilendirilebilir. Bunların yanı sıra, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Biriminin görevleri: "*c) Eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyal geliştirilmesi ve temini konusunda okul yönetimine ve öğretmenlere önerilerde bulunmak. ç) Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak. d) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerden destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve haftalık ders saati sayısını belirlemek*" şeklinde belirtilmiştir. Bu ifadeler okul sisteminin *süreç (işlev)* birimlerini biçimleyebilir.

Okulların dış denetimini gerçekleştiren eğitim müfettişleri başkanlığının görevleri arasında "*b) İlde bulunan kurumların rehberlik, denetim, araştırma, inceleme ve soruşturma hizmetlerini planlamak ve yürütmek*" yer almaktadır. Bu maddeyi *dönüt/değerlendirme* birimiyle ilişkilendirmek mümkündür. Bunun yanı sıra Orta Öğretim Kurumları Yönetmeliği 185 maddesinde gereği okullarda kurulan "Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu" denetim birimleri arasında yer almaktadır. Çıktı süreç sonunda elde edilen ürünler veya kararlardır (Miller, 1967; Tecim, 2004). Bu noktada okulların yıl sonu başarı ortalamalarını gösteren veriler, ulusal sınavlarda başarı istatistikleri ya da mesleki eğitimi tamamlayarak işe yerleşen öğrenciler sistemin *Çıktı* birimleri arasında gösterilebilir. Tüm bu birimler yasal belgelerde yer almasına rağmen incelenen okul örgüt şemasında yer almadıkları görülmektedir. Okul şemasının sistem öğeleri olan "Girdi Birimleri", "Süreç Birimleri", "Çıktı Birimleri", "Dönüt Birimleri" ve "Çevre Birimleri" yer alması gereken toplamda 55 birimden oluşmakta iken eski okul şemasında sadece 3 birime rastlanmıştır. Bunlar yönetim biriminde yer alan okul yöneticileridir. Bunun

dışında diğer birimler aşağıdaki Tablo 2' de ifade edildiği üzere yasal belgede yer almasına rağmen okul şemasında yer almamaktadır.

Tablo 2. Yasal belgede yer alan birimlerin okul şemasındaki durumları

ÖRGÜT ŞEMASI	SİSTEM ÖĞELERİ	YASAL BELGE
3	Dönüt (Yönetim ve Denetim)	21
-	Girdi	8
-	İşlem	16
-	Çıktı	2
-	Çevre	8
3	Toplam	55

4.3. Yasal Belge, Eski Örgüt Şemaları ve Sistem Kurami İlişkisi Doğrultusunda Yeni Tasarlanan Örgüt Şemasının Nasıl Olması Gerektiğine İlişkin Bulgular

Yapılan analizler sonucunda yasal belgelere göre okul şemasının sistem kuramı kapsamında Girdi Birimleri", "Süreç Birimleri", "Çıktı Birimleri", "Dönüt Birimleri" ve "Çevre Birimleri" şeklinde gösterimi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda okul gibi küçük sistemlerde denetimin yönetimin bir alt parçası olması nedeniyle yönetim ve denetim birimleri birlikte verilmiştir. Ardından okullardaki kurul, komisyon ve birimlerin birbirleri ile ilişkileri sistem kuramının öğeleri şeklinde gösterilmiştir. Bu doğrultuda Görsel 2'de sunulan (önerilen) şema şöyle açıklanabilir:

Şemadaki yönetim birimleri ile çevre birimleri etkileşimi karşılıklı etkileşimi ifade etmesi amacıyla karşılıklı ok ile gösterime gidilmiştir. Şemada sistemin öğeleri arasındaki tek yönlü oklar sistemin akışını ifade etmektedir. Çevre biriminde yer alan mülki amir ve il/ ilçe Milli eğitim müdürlükleri örgüt hiyerarşisi açısından yönetim biriminin üzerinde gösterilmiştir. Şema oluşturulurken yasal belgede mevcut bulunan aynı zamanda eski örgüt şemasında yer alan birimler yeşil arka plan ile gösterilmiştir. Yasal belgede olmasına rağmen eski şemada olmayan ancak yeni örgüt şemasında önerilen birimler mavi renkli arka plan ile gösterilmiştir. Şemada yer alan birimlere uygun eklemeler yapılabilir. Araştırmada birim sayısını artırmak amacıyla pansiyonlu ve döner sermayeli bir meslek lisesi örgüt şeması tasarlanmıştır. Farklı okulların örgüt şemaları bu şemadan hareketle birimler ve yönetici sayıları azaltılarak uyarlabilir.

Araştırmanın bulguları ışığında öncelikli olarak okulların, özellikleri bağlamı farklı örgütsel yapılanmalar içinde olmaları gerekirken Türkiye’deki hemen hemen her okulun örgüt şemasının neredeyse aynı biçimde oluşturulduğu sonucuna varılmıştır. Okulların örgüt şemalarında yasal belgelerde yer alıyor olmasına rağmen kurul ve komisyonlar ile alt birimlere yer verilmediği görülmüştür. Eski şemada sadece yönetim biriminde yer alan müdür yardımcılarının ana görev tanımlamaları bağlamında yer aldıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra eski örgüt şemasındaki birimlerin görev tanımları üzerinden oluşturulması gerekirken kişi adları üzerinden oluşturulmuştur. Bu durum okul şemalarının zamanında güncellenmediği durumlarda çeşitli aksaklıklara neden olabilmektedir. Ayrıca eski şemanın sistemsellikten uzak olduğu, sistem kuramı doğrultusunda hazırlanmadığı açıktır. Bu noktada okul örgütünde sistemin öğelerini oluşturan birimlerin neler olduğu, bu birimler arası etkileşimin hangi düzeyde ve yönde olduğu sorularına yanıtlar alınamamaktadır. Bu durum gerek kurum yöneticileri gerek çalışanlar ve gerekse hizmet alanlar için okul şemasının bir kılavuz görevi görmesine engel olmaktadır.

86

sermayeli bir meslek lisesi örnek alınmıştır. Bu noktada amaç Türkiye Cumhuriyeti'ndeki tüm okulların örgüt yapısını açıklayabilecek en kapsamlı okul şemasının ortaya çıkartılabilmesidir. Önerilen yeni şemadan yola çıkılarak birim sayısı ve buna bağlı olarak yönetici/ personel sayısı değişiklik gösteren diğer okulların örgüt şemaları uyarlanabilir. Örneğin bir ilkokul şeması oluşturulurken yönetici, öğretmen, kurul, komisyon ve alt birimlerde ekleme ya da eksiltmelerle şema üzerinde değişiklikler yapılabilecektir.

Araştırmanın genel sonucu olarak okul örgüt şeması ve onu düzenleyen yasal belgelerin sistem kuramına dayanmayan yapılarının, okulların amaçlarını gerçekleştirmelerinde, etkili ve verimli olmalarında engellerle karşılaşma olasılıklarını artırabilir. Ayrıca sistem kuramı temelinde oluşturulan okul şemasında sorun oluşturan birimlerin tespitinin ve iyileştirmesinin kolaylıkla gerçekleştirilebileceği önemli bir olgudur. Sistemli bir okul örgütünde birimler arası iletişim ve etkileşim sağlıklı şekilde yürütülebilmekte, dönüt ve değerlendirmeler yardımıyla okulların gelişimine katkılar sunulabilmektedir. Bu noktada okul örgüt şemalarının sistem kuramı bağlamında yeniden oluşturularak bu konuda gerekli yasal alt yapının oluşturulması gerektiği bakanlık birimlerine öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, B. ve Alevok İzci, N. (2018). Sistem yaklaşımı, kavramları ve yönetim, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7: 223-237.
- Andrew, G. (2017). An analytic system model for organization theory. *Academy of Management Journal*. 8(3), 190-210. Retrieved: <https://doi.org/10.5465/254787>
- Aydın, M. (2014) *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bailey, K.D. (1992). *Methods of Social Research* (2nd Ed.), Newyork: The Free Press.
- Bakan, İ. (2013). *Çağdaş yönetim yaklaşımları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Bakhtiar, S. (2013). The implementation of dynamic system theory and the principles of growth in physical education of elementary school. *Asian Social Science* 9(12), 105-109. Retrived: <http://repository.unp.ac.id/9/1/Microsoft%20Word%20-%20105.pdf>
- Barnard, C.I. (1976). *The functions of the executive*, London: Harvard University Press.
- Başaran, İ. (2008). *Örgütsel davranış ve insanın üretim gücü*. Ankara: Siyasal Basım Yayın Dağıtım.
- Bertalanffy, L. V. (1969). *General System Theory*. Newyork: George Braziller Inc. Publishing
- Bozkuş, K. (2016). Örgüt yapısı ve okullar. *Kesit Akademi Dergisi* (4), 236-260.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Chaiklin, H. (1966). *The relationship between social system theory and community organization theory*, Presented at the Fourteenth Annual Program Meeting of the Council on Social Work Education, January 25-27, New York City. Retrieved: https://archives.ubalt.edu/hwc/pdfs/R0054_HWC_S01_B47_F010.pdf
- Cole, G.A. (1993). *Management: Theory and Practice*, DP Publications Ltd. London.

- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative inquiry research design: Choosing among five approaches*, USA: SAGE Publications.
- Çeşme MTAL (2024). Okul örgüt şeması. Erişim Adresi: https://cesmeotml.meb.k12.tr/35/08/872151/teskilat_semasi.html. (Erişim Tarihi: 05/07/2024)
- Donghong, Z. (2009). Gray system theory-based study on constructing school education-teaching resources database, *IEEE International Conference on Grey Systems and Intelligent Services (GSIS 2009)*, Nanjing, China, 2009, pp. 998-1002, doi: 10.1109/GSIS.2009.5408024.
- Eroğlu, Ş. G., & Alga, E. (2017). Örgütsel muhalefetin örgütsel değişim üzerindeki etkisi: hizmet sektörü örgütlerinde bir araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(3), 140-158. <https://doi.org/10.29131/uiibd.349482>
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. EDGE Akademi Yayınları.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkım Yayınları
- Gibbs, G.R. (2007). *Analyzing qualitative data*. in (Ed.: U. Flick), *The Sage Qualitative Research Kit*, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Göksoy, S. (2018). Eğitimde etkililiğinin artırılabilmesi için sistem modelinin okul ve öğrenme ortamına uyarlanabilirliği. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 3(3), 1-15.
- Güneş, H. (2016). *Okul-çevre ilişkileri*. Pegem Yayıncılık.
- Hanson, E. M. (1996). *Educational Administration an Organizational Behavior*. Boston: Allyn and Bacon.
- Hodgetts, R.M. (1975). *Management: Theory Process and Practice*, W.B. Saunders Company, London.
- Homans, G. C. (1951). *The human group*. Transaction Publishers
- Hoy, W. K. ve Miskel, C.G. (2018). *Eğitim yönetimi*. (Çeviri Editörü: S. Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık, 7. Baskıdan Çeviri.
- Kaban, Z. (1994). Genel sistem teorisi ve sibernetik. *Marmara İletişim Dergisi*, 8, 219-226.
- Kaufman, E. M. (1968). *Ibibio grammar*. Ph.D. dissertation. Universty of California, Berkeley.
- Kast, F. E. & Rosenzweig, J. E. (1972). General systems theory: Applications for organization and management. *The Academy of Management Journal*, Vol. 15, No. 4, General Systems Theory (Dec., 1972), pp. 447-465. Retrieved: <https://www.studocu.com/vn/document/dai-hoc-ha-noi/itm-tut-answer/general-system-theory-itm-reading/37366676>
- Luhmann, N. (1995). The Two Sociologies and the Theory of Society. *Thesis Eleven*, 43(1), 28-47. <https://doi.org/10.1177/072551369504300104>
- Mansour, S. M. A. (2015). System theory of creativity in the organization. *Innovation & Creativity in Human Science* 4(4), 163-207.

- Maxwell, J. A. (2008). Designing a qualitative study (Vol. 2, pp. 214-253). *The SAGE handbook of applied social research methods*.
- MEB (2013). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. *Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>* (Erişim Tarihi: 01/07/2024)
- MEB (2014). Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik. *Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/21.5.20146459.pdf>* (Erişim Tarihi: 01/07/2024)
- Mele, C., Pels, J. and Polese, F. (2010) A brief review of systems theories and their managerial applications *Service Science*, 2, 126-135.
- Miles, M.B. and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, Sage.
- Miller, D.R. (1967). *A system approach for solving educational problems*, ERIC Number: ED020585. Retrieved: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED020585.pdf>.
- Mullins, L.J. (2010). *Management & organisational behaviour* (9 ed.), Harlow: Financial Times Prentice Hall/Pearson.
- Norman, Z. D. M, (2015). *Reflection on organization theory: Connecting general system theory to open systems theory* (August 8, 2015). Available at SSRN: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2671070>.
- Owens, R.G. (1981). *Organizational behavior in education*, Prentice/Hall International, Inc., London.
- Resmî Gazete (2013a). İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik. *Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118-3.html>* (Erişim Tarihi: 02 /07 / 2024)
- Resmî Gazete (2013b). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. *Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>* (Erişim Tarihi: 02 /07 / 2024)
- Ronaghi, M. H., Feizi, K. & Asadpoor, A. (2017). Evaluation of knowledge management dimensions in an organization by using grey system theory. *Journal of Studies in Library and Information Science*, 9(1), 77-96.
- Sabancı, A. (2016). *Eğitbilim Pedandragoji*. (Editör: Prof.Dr.Erdal.Toprakçı). Ütopya Yayınevi.
- Scott, W.R. (1977) Effectiveness of Organizational Effectiveness Studies In: P.S.Goodman & J.M. Pennings (Eds.), *New Perspectives on Organizational Effectiveness*, 63-96. San Francisco: Jossey-Bass.
- Senge, P. M. (1998). *Beşinci disiplin*, (Çev.: A. İlideniz, Ahmet Doğukan). İstanbul: YKY.
- Sönmez, V. (1987). *Sevgi eğitimi*. Ankara: Şafak Matbaası.

- Tecim, V. (2004). Sistem Yaklaşımı ve Soft Sistem Düşüncesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 75-100.
- Toprakçı, E. (2002). *Sınıf örgütünün yönetimi* Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Toprakçı, E. (1995). Okul örgütünün amaçlar açısından kendine özgü yönleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 113-120. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108751>.
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf yönetimi*, Ankara: Pegem Akademi,
- Yanar, A. İ. ve Toprakçı, E. (2022). Yönetim süreci döngü ve öğelerini kullanabilme ölçek bataryasının (YÖSDÖKÖ-B) geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(6), 173-193. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1203763>.
- Yalçınkaya, M. (2002). Açık sistem teorisi ve okula uygulanması. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 103-116.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoldaş, Y. (2019). *Sistem kuramı*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Yuan, Y. (2017). *A reconstruction of organization management model on the basis of complex information system theory and technological innovation*. Proceedings 1(3), 76. <https://doi.org/10.3390/IS4SI-2017-04063>.

ESSA IV. INTERNATIONAL EURASIAN SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES AND ARTS

12-13 July 2024, Istanbul / TURKIYE

**PROCEEDING
BOOK**

ESSA IV. ULUSLARARASI AVRASYA SOSYAL BİLİMLER VE SANAT SEMPOZYUMU

12-13 Temmuz 2024, İstanbul / TÜRKİYE

**TAM METİN
KİTAP**

PROCEEDING BOOK

ESSA IV. INTERNATIONAL EURASIAN SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES AND ARTS

12-13 July 2024, Istanbul / TURKIYE

TAM METİN KİTAP

ESSA IV. ULUSLARARASI AVRASYA SOSYAL BİLİMLER VE SANAT SEMPOZYUMU

12-13 Temmuz 2024, İstanbul / TÜRKİYE

İstanbul, 2024

INTERNATIONAL EURASIAN SYMPOSIUM ON SOCIAL SCIENCES AND ARTS (ESSA)
ULUSLARARASI AVRASYA SEMPOZYUMU SOSYAL BİLİMLER VE SANAT (ESSA)

Adress: Kızılay Mah. İzmir 1-Cad. No: 13/11, 06530, Ankara / TURKEY

Web: essasymposium.org

E-posta: essasymposium@gmail.com

Tel: +905354737399

EDITOR / EDITÖR

Assist. Prof. Dr. Kiyal KAMCHYBEKOVA ABDİRAİM
Maksut ABDİRAİM

PROOFREADING / SON OKUMA

Prof. Dr. Abdulselam ARVAS

COVER AND GRAPHIC DESIGN / KAPAK VE İÇ TASARIM

Maksut Abdiraim

PUBLISHER / YAYINCI

KutBilim Research, Culture and Solidarity Association

ISBN: 978-605-73444-8-9

Istanbul, 2024

HOST INSTIUTIONS / EV SAHIPLERI

- Cusup Balasagun Kırgız Millî Üniversitesi (Kırgızistan)
- KutBilim Sosyal Bilimler ve Sanat Dergisi (Türkiye)

SUPPORTING INSTITUTIONS / DESTEKLEYEN KURUMLAR

- Kırgızistan Cumhuriyeti Ulusal Bilimler Akademisi (Kırgızistan)
- ARTSHIP Foundation (ABD), The Saint Andrew the First-Called Georgian University (Gürcistan)
- Hal & Dem Psikoloji ve Nöropedagoji Enstitüsü (Türkiye)
- Tashkent State Pedagogical University named after Nizami (Özbekistan)
- KutBilim Araştırma, Kültür ve Dayanışma Derneği (Türkiye)

INVITED SPEAKERS / DAVETLİ KONUŞMACILAR

- Prof. Dr. Zina KARAEVA, Kırgızistan Uluslararası Üniversitesi, Kırgızistan
- Prof. Dr. Yurdagül MEHMEDOĞLU, Marmara Üniversitesi, Türkiye
- Prof. Dr. Rabiyat ASLANOVA, Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan
- Prof. Dr. Emilia ALAVERDOV, Gürcistan Teknik Üniversitesi, Gürcistan
- Prof. Dr. Gulnar KOZGAMBAYEVA, El-Farabi Kazak Devlet Üniversitesi, Kazakistan
- Doç. Dr. Shurubu KAYHAN, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye

ORGANIZING BOARD / DÜZENLEME KURULU

- Prof. Dr. Valeri MODEBADZE, Gürcistan Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bölümü / Gürcistan (BAŞKAN)
- Doç. Dr. Metin KAR, Kocaeli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi / Türkiye (BAŞKAN)
- Prof. Dr. Zina KARAYEVA, Kırgızistan Uluslararası Üniversitesi, Kırgızistan
- Doç. Dr. Yagut ALİEVA, Baku Devlet University, Azerbaycan.
- Dr. Öğr. Üyesi Kıyal K. ABDİRAlİM, Dicle University, Türkiye.
- Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Şerif AZARKAN, Dicle University, Türkiye

SCIENCE BOARD / BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Abdıldacan AKMATALİYEV, Kırgız Milli İlimler Akademisi, Kırgızistan.
- Prof. Dr. Çaşteğin TURGUNBAYER, Dicle Üniversitesi, Türkiye.
- Prof. Dr. Ergin JABLE, Priştine Üniverstitesi, Kosova.
- Prof. Dr. Naciye ATA YILDIZ, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türkiye.
- Prof. Dr. Nezir TEMÜR, Gazi Üniversitesi, Türkiye.
- Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye.
- Prof. Dr. Tahir ZORKUL, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türkiye.
- Prof. Dr. Tyntchtykbek Tchoreov (Tınctıkbek Çorotegin), Cusup Balasagun Kırgız Millî Üniversitesi, Kırgızistan
- Doç. Dr. Azhar SHALDARBEOVA, L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Kazakistan.
- Doç. Dr. Nazgül ISABAYEVA, Erzincan Üniversitesi, Türkiye.
- Doç. Dr. Edina KUDUZOVIC, Tuzla Üniversitesi, Bosna Hersek.
- Doç. Dr. Elena BUDYKA, A.I. Yevdokimov Moskova Devlet Tıp ve Diş Hekimliği Üniversitesi, Russia Federasyonu.
- Doç. Dr. Enkhbat AVIRMED, Mongol Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mogolistan.
- Doç. Dr. Mayrambek OROZOBAYEV, Ardahan Üniversitesi, Türkiye.
- Doç. Dr. Medera HALMATOV, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Türkiye.

- Doç. Dr. Naile ASKER, Azerbaican Mill İlimler Akademisi, Azerbaycan.
- Dr. Myagmarsuren DASHZEVGE, Milli Yönetişim Akademisi, Mogolistan.
- Dr. Sevinç ALİEVA, Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

THE ENDURING GREAT POWER RIVALRY OVER TRANSCONTINENTAL TRADE DOMINANCE	1
TÜRKİYE'DE 2000 SONRASI KENT HEYKELLERİNİN BİÇİM İÇERİK OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	10
SEMIOTICS UNITS IN KYRGYZ CULTURE AND LITERATURE AND THEIR TRANSLATION INTO ENGLISH ..	22
FATMA FAHRÜNİSA HANIM'IN DİLHARAP ROMANINDA KÜLTÜR İZLERİ	27
DEĞİŞİME KARŞI DİRENÇ KONUSUNA YÖNELİK YAPILAN EĞİTİM ÇALIŞMALARININ SİSTEMATİK DERLEMESİ	39
OKUL MÜDÜRLERİNİN YÖNETSEL KİNDARLIK DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ	58
OKUL ÖRGÜT ŞEMASININ SİSTEM KURAMI BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	74
RESSAM MUSTAFA SURURİ TAYLAN (1891-1947)(DÖNEMİ, HAYATI VE SANATI)	91
TRABZON SÜLÜKLÜ MEZARLIĞINDA BULUNAN 19. YÜZYIL ERKEK MEZAR TAŞLARI - I (1800-1824) ..	119
BARİLLA AFİŞ SERİSİNİN SEMANTİK, SENTANTİK VE PRAGMATİK AÇIDAN İNCELENMESİ	157
SINIF ÖĞRETMENLERİN İLKOKUL MATEMATİK DERS KİTAPLARI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ	174
İLKOKUL MATEMATİK PROGRAMINA (MAARİF MODELİ, 2024) İLİŞKİN SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ	187
DÜNYA GENELİNDE ERP VE CRM KULLANIMI: TÜİK VERİLERİYLE TÜRKİYE ÖRNEĞİ	199
SAĞLIK VE ÇEVRE KOŞULLARININ OECD DAHA İYİ YAŞAM ENDEKSİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE DAİR BİR İNCELEME	209
KÜLTÜREL BELLEK KODLARININ GÖSTERGE MEKÂNI OLARAK EL SANATLARI (DENİZLİ ÖRNEKLEMİ).....	218
İNTAGLIO VE KAMEO OYMALARINDA İŞLEME TEKNİKLERİ	227
WALLACE CHAN VE MÜCEVHERDE İNOVATİF ÇALIŞMALARI.....	236
SAGALASSOS ANTİK KENTİ MOTİFLERİNİN BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİ İLE TAKIYA AKTARILMASI..	252
2023 GENEL SEÇİMLERİ İLE 2024 YEREL SEÇİM SONUÇLARININ MUKAYESESİ (ELAZIĞ ÖRNEĞİ)	260
ÖĞRETMEN İMAJİ: BİR DOKÜMAN ANALİZİ ÇALIŞMASI	265
TARIK TUFAN'IN HİKÂYELERİNDE ÖZEL ADLAR	277
NIGERİEN FARMERS FACING CLIMATE AND ENVIRONMENTAL CHANGE: SOCIO-ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS BASED ON THE EXAMPLE OF DEPARTMENT OF GOURÉ	287
TÜRK RESİM SANATINDA ÇAĞDAŞLAŞMA YOLUNDAKİ ADIM: D GRUBU SANAT TOPLULUĞU	294
ÇAĞDAŞ SANATTA BİR İLERLEME HAREKETİ OLARAK EKOLOJİK YAKLAŞIMLAR.....	313
ETHNOLOGICAL STUDY OF TABOOS IN THE SELECT WORKS OF EASTERINE KIRE: MATTER OF LIFE & DEATH	319
ҚАЗАҚСТАНҒА ДЕПОРТАЦИЯЛАНҒАН ХАЛЫҚТАРДЫҢ ТАРИХЫ:КҮНДЕЛІКТІ ӨМІРІ МЕН БЕЙІМДЕЛУІ (ПОЛЯКТАР МЫСАЛЫНДА)	326
ЭТНИКАЛЫҚ ТАРИХ БОЙЫНША ҚАЗІРГІ ТАРИХНАМАДАҒЫ ПӘНАРАЛЫҚ ТӘСІЛДЕР МЕН БАҒЫТТАР (ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ЭТНИКАЛЫҚ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ОҒЫЗ ТАЙПАЛАРЫ МЫСАЛЫНДА)	334
THE IMPORTANCE OF THE PROTECTED AREA IN THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM IN THE MOUNTAINOUS REGION	340
DEVELOPMENT TREND OF HOSPITALITY IN MOUNTAINOUS ADJARA	345

THE ROLE OF EMOTIONAL STATE IN THE DEVELOPMENT OF TYPE 2 DIABETES MELLITUS.....	350
THE THERAPEUTIC INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF STUDENTS.....	354
VIII. VE XII. YÜZYILLARDA BELH ŞEHİRİ	372